

FORNER CABALLERO, Ester. *El retablo barroco en las comarcas castellonenses de la diócesis de Tortosa.* Castelló: Diputació de Castelló, 2019. 291 pàgs., ils. [17 x 24].

Publicació de la tesi doctoral basada en l'estudi dels retaules barrocs de la província de Castelló. Se centra en els que corresponien a la diòcesi de Tortosa. Per la qual cosa, inclou tots els retaules que hi va haver, molts dels quals van desaparèixer per causa de lluites i guerres.

Es basa en la tipologia barroca, l'anàlisi de les seves formes ornamentals i arquitectòniques, els trets més característics, les connexions formals, les solucions adoptades, l'evolució de la tipologia, cronologia, i aspectes vinculats a la imatge exterior del retaule. Aquesta ha estat una tasca que ha compaginat amb la recopilació de notícies i dades, creació de fitxes bibliogràfiques per a la seva classificació. Es a dir, ha construït l'inventari d'aquestes obres, emprant de vegades informació prèvia sobre la peça. A partir d'aquesta base de dates, ha observat les poblacions en les que es trobaven els retaules i la seva localització. Els retaules conservats li han servit per deduir -a partir de referències documentals- com podien ser els retaules desapareguts pel que fa a estructura, iconografia, tipologia i història. De totes maneres, la base de l'estudi es troba en les peces que encara avui és poden contemplar.

Les obres corresponen als ss. XVII i XVIII, sent la data límit el moment de creació de l'Acadèmia de San Carlos de València (1768). També s'inclouen retaules manieristes i s'observen les influències de l'estil barroc i rococó. Ens recorda que la data clau va ser la celebració del Concili de Trento, que condicionà unes modificacions en els retaules.

No solament inclou una catalogació dels retaules, sinó una síntesi sobre la seva tipologia, com fou l'incorporació de columnes salomòniques, el retaule de tramoya i el retaule de camarín i la seva evolució. Tanmateix, esmenta els artistes de retaules i quina era la seva posició social, juntament amb els obradors, tallers i artistes més rellevants. Finalitza amb un apartat documental i bibliografia, així com un índex de poblacions.

El retaule pla i recte va esdevenir corbat i quebrat. Es va modificar la temàtica i estil en funció de la demanda del comitent; l'església. En aquesta transformació també van tenir un paper predominant els models importats d'Europa. La renovació de l'esperit religiós es va vincular a la veneració dels sants, les relíquies i les imatges.

IHE
(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

Publicación de la tesis doctoral basada en el estudio de los retablos barrocos de la provincia de Castellón. Se centra en los que correspondían a la diócesis de Tortosa. Por dicho motivo incluye todos los retablos que hubo, muchos de los cuales desaparecieron debido a luchas y guerras.

Se basa en la tipología barroca, el análisis de sus formas ornamentales y arquitectónicas, los rasgos más característicos, las conexiones formales, las soluciones adoptadas, la evolución de la tipología, cronología y aspectos vinculados a la imagen exterior del retablo. Esta ha sido una tarea que ha compaginado con la recopilación de noticias y datos, creación de fichas bibliográficas para su clasificación. Es decir, ha construido el inventario de estas obras, empleando a veces información previa sobre la pieza. A partir de esta base de datos, ha observado las poblaciones en las que se encontraban los retablos y su localización. Los retablos conservados le han servido para deducir -a partir de referencias documentales- como podían ser los retablos desaparecidos en cuanto a su estructura, iconografía, tipología e historia. De todos modos, la base del estudio se encuentra en las piezas que todavía hoy se pueden contemplar.

Las obras corresponden a los ss. XVII y XVIII, siendo la fecha límite el momento de creación de la Academia de San Carlos de Valencia (1768). También se incluyen retablos manieristas y se observan las influencias del estilo barroco y rococó. Nos recuerda que la fecha clave fue la celebración del Concilio de Trento, que condicionó unas modificaciones en los retablos.

No solo incluye una catalogación de los retablos, sino una síntesis sobre su tipología, como fue la incorporación de columnas salomónicas, el retablo de tramoya y el retablo de camarín y su evolución. Asimismo, menciona los artistas de retablos y cual era su posición social, junto con los obradores, talleres y artistas más relevantes. Finaliza con un apartado documental y bibliografía, así como un índice de poblaciones.

El retablo plano y recto se convirtió en curvo y quebrado. Se modificó la temática y estilo en función de la demanda del comitente: la iglesia. En esta transformación también tuvieron un papel predominante los modelos importados de Europa. La renovación del espíritu religioso se vinculó a la veneración de los santos, las reliquias y las imágenes.

IHE
(Secretaría de la revista)